

לנחום גולדמן, עד 120

כן נשמעות חריגות יותר השגות כהשגותיו של ד"ר גולדמן, הרואה דברים כהווייתם, אינו נרתע מלכנותם בשמם ומנסה להתמודד עם הבעיות המתחדשות עלינו מכוח ההתפתחויות שבזירה הגלובאלית והשלכותיה על העם היהודי ועל עתידו.

עם היותו רחוק מדלטוניזם (עוורון צבעים) פוליטי, אין גולדמן עשוי לטעות בהבנת משמעותם של דברי-שבח בנוסח "דמות קונטרורסאלית אך בלי ספק רבת זכויות בזירה היהודית והציונית", ש"אפילו מתנגדיו הצודקים למעמים לא יוכלו לשלול ממנו את מקומו המובטח בהיסטוריה של עמו" ודברים דומים, המשי-תדלים לשמור על "מרחק מתאים" בין גולדמן לבין יריביו הרעיוניים. הטענות המושמעות כלפיו — למאי לא עשה ישיבתו בישראל קבע ולא השתלב בחייה הפוליטיים, למאי הוא נושא דרכונים של ארצות שונות וביניהם גם של ישראל, וטענות כיו"ב — מעולם לא היו הסיבות האמיתיות והעיקריות שבגללן הגדי-רוה לא פעם כ"מנהיג מורם מעם, עתיר זכויות אך שנוי במחלוקת".

"הטאו" העיקרי האמיתי של גולדמן היתה תמיד ביקורתו החד-משמעית, העקבית והמתמדת על המדי-ניות הציונית והישראלית, בעיקר בשאלות-מפתח כמו

הרוצה לעמוד על אישיות מופלאה זו, העמוסה תורה רב-גונית וחוכמת-חיים יהודית, על תרומותיו והישגיו הנכבדים וגם על השגותיו ומישנתו העיונית נוכח הנסיון ההיסטורי, ימצא עניין רב בספר זכרוני-תיו המרתקים, שמן הסתם לא במקרה יצא לאור בהוצאה פרטית (זכרונות נחום גולדמן", הוצאת וינפולד וניקולסון, ירושלים 1972, 320 ע'). אין אדם

בין מנהיגי התנועה הציונית והעם היהודי החיים איתנו כיום אין עוד דמות מעורה ופעילה בעיצוב החיים היהודיים, בקשת רחבה כל כך של תחומים, ב-60 השנים האחרונות, כדמותו של ד"ר נחום גולדמן, שלא מכבר מלאו לו 85 שנה. ציוני משחר נעוריו, נתמזגו בו מוצאו, מיהדות מיוזר-אירופה (בילורוסיה), והשכלת המערב (אוני-ברסטות היידלברג, מארבורג, ברלין) ותרבותו. כבר בגיל צעיר יחסית נעשה לאחד הפעילים המרכזיים בבעיות הרוח-הגורל שהוטל על היהודים להתמודד איתן במאה סוערת ורבת-מורות זו. בגיל 32 נבחר (1927) בא"כוח מפלגת הציונים הרדיקליים, כחבר הוועד-הפועל הציוני. לקח חלק בוועדה המדינית שניהלה מ"מ עם ממשלת בריטניה, ממשלת מקדונלד, לאחר פירסום הספר הלבן של פאספילד (1930). כאחד הפעיל-לים ביותר במאבק על זכויות המיעוטים היהודיים בתפוצות, היה מראשי המארגנים את הוועדה היהודית העולמית בז'נבה (1932) ואחר-כך היה לנשיא ועד המישלחות היהודיות במאריס. נבחר ליו"ר בפועל של הוועד-הפועל הציוני העולמי ובקונגרסים

מקוריות מחשבתית, יושר אינטלקטואלי ואומץ לב בהתמודדות

הציוניים העולמיים שמאז 1935 נבחר כל פעם מחדש לאקזקטיבה הציונית, עד שנבחר (1955) לנשיא ההס-תדרות הציונית העולמית.

כיו"ר ועד המישלחות היהודיות היה הרוח החיה ביוזמו ובאירגונו של הקונגרס היהודי העולמי הראשון (1936), נעשה לראש המוסד המוציא לפועל של אירגון זה ולבסוף לנשיאו במשך שנים רבות. בשנות שבתו בז'נבה, 1933-1940, היה מעין כתובת יהודית רשמית לבעיות הידועות הגולה דאז. עם זאת, משנפטר נציגה הוותיק של הסוכנות היהודית ליד חבר-הלאומים, ד"ר ויקטור יעקובסון, נתמנה גולדמן לנציג הסוכנות היהודית ליד אותו מוסד בינלאומי שבז'נבה, תפקיד בו התמיד עד סוף פעולת החבר, בימי מילחמת-העולם השנייה.

מאז עלו הנאצים לשלטון בגרמניה התרעע גולדמן נגד אדישות ראשי התנועה הציונית והעולם כולו נוכח מגיפה זו, ונתבע נקיטת צעדים חריפים ממשניים נגדה. אחרי תבוסת גרמניה הנאצית היה מראשי היוזמים של המ"מ עם הרפובליקה הפדראלית של גרמניה בדבר שלום פציפיים לישראל ולקורבנות הנאצים, וכיו"ר הוועדה לתיבועות חומריות של היהודים מגרמניה נטל חלק פעיל ומכריע במ"מ זה ובסיו-כיומו. כאחד הפעילים המרכזיים במדיניות הציונית תרם תרומה רבת חשיבות במאבק להקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, ומאז תקומתה של זו לא חדל מללכד סביבה את העם היהודי בתפוצותיו ומחיפוש דרכים ומיטגרות להתייעצות ולתיאום בין האירגונים היהודיים למיניהם, בעניינים בינלאומיים, שהשלכות להם על החיים היהודיים. יוזמתו ומאמציו הוליכו לייסוד מועצת האירגונים היהודיים (רומא, 1958), כשם שהיה לו חלק בהקמת מועדון הנשיאים של חשובי האירגונים היהודיים בארצות-הברית. תמיד חתר ליצירת מיסגרת יהודית כל-עולמית, שתקיף את כל המגמות שבעולם היהודי — "למן הרבי מלובביץ' ועד לקמוניסטים יהודים שנים מתחשים לענום" — לעריכה מתמדת של מאזן מצב היהודים בעולם, בעומדס הפוליטי, בנייה וחיוקה של מדינת ישראל, בעיות החינוך היהודי, טיפוח ערכי תרבות יהודיים וכו'. בשמו ובמאמציו כרוכים האנציקלופדיה יודאיקה (16 כרכים, שהושלמו במיפעל לתרגומי מדע, 1971), הקמת המיפעל רב החשיבות בית-התפוצות שבתל-אביב, ומיפעלים אחרים פחות מפורסמים.

יחס הישראליים אליו, מבטא רדידות, קרתנות, תרבותית ועיוות פוליס'

היחסים היהודיים-ערביים; ראיית מדינת ישראל כי מצווה להשתלב באיזור בו היא נטועה ולא בקומבי-נציות פוליטיות המכוונות נגד האיזור; שאלות האור-יינטיצה בזירה הבינלאומית וכיו"ב. לא פחות הרגיו את אנשי המיסד הישראלי יוזמתיו האישיות, הנוע-זות לפרקים, בתחומים אלה (כשיחות שעמד לקיים עם גמאל עבד-אל-נאצר המנוח, מגעיו עם ראשי הדיפ-לומטיה הסובייטית, קשריו עם טיטו המנוח, עם נשיא רומניה צ'אושסקו) ותמיכתו בחוגים פוליטיים בארץ הקרובים להשקפתו המדינית. צלילות דעתו הפוליטית ועמידתו האיתנה בבעיות כבשונו של עולם, הם שהרגיו תמיד מוכישיכרון למחצה ולרביע ופוסחים על הסעיפים בשעות הדורשות מדיניות ברורה ונחרצת. לא רבות הן דמויות אנשי החזון והמדינאים בקנה-המידה של גולדמן, אך "הענשתו" עליידי דעת-הקהל הנרפית ובעלי-כאריזמה למיניהם הנוטים לחניף לה — לא חיון בלתי נמרץ הוא. בלי משיע עולה בזכרון מנת חלקו של ענק-הרוח ואיש המאבק מרטין בובר המנוח (שלא מכבר מלאו 15 שנים לפטירתו, בגיל 87): הוא זכה לתהילה והוקרה בקרב יהודים ולא יהודים בעולם, שראו בו אחד מגדולי הדור וסמל ההומאניזם שביהדות זמננו; הוא התיישב קבע בארץ, נשא דרכו ישראל בלבד (בוותרו על הצעות מפתות שיכלו להקנות לו דרכון, "מיוחס" מזה של ישראל); הוא השקיע מאמצים להשתלב, על-פי דרכו ונטייתו, במדיניות הישראלית — אף על פי כן התנהל בעיריית ירושלים ויכוח נלעע ועקר על הקניית אזרחות כבוד בעיר, לאיש שמישכנו בלבד היה בו משום כיבוד בירות רבות בעולם...

בהגיעו לגיל המכובד, שבע מעשים ובלתי נלאה במאבקי הרעיוניים, אין נחום גולדמן זקוק לתוספת דברי-הערכה ושבח על שאר-הרוח אשר בו, על הכני-רונות הגדולים ועל כוח-העומס שהעמיד לרשות בנייתה של ארץ זו ולהבטחת עתידו של עם ישראל. ברכות איחולי "עד 120" שולחים לו רבים, לא כל שכן מי שזכו להכירו אישית ולשתף עמו פעולה בתחומי מעוניינותו. ברם, יחס הצנבוריות הישראלית כלפיו — כמוהו כאספקלריה המשקפת את דמותו היא, דמות רדידות וקרתנות תרבותית-רוחנית והת-עוותות הווייתה הרעיונית והפוליטית.

אהרון כהן, שר-העמקים

יחקק רבין הוא האיש שהתנגד לנוש-אמונים, למרות התמיכה המאסיבית שבה זכה הגוש בתוך המערך. הוא שהקים, לראשונה במדינת ישראל, קוא-ליציה בלי הדתיים, שלצערנו כיהנה חמישה חודשים בלבד.

יחקק רבין הוא האיש אשר ממשלתי מילאה את המלצות ועדת כך לנוער במצוקה. עשה לפיתרון (המשך בעמוד 65)

ציונה קדר, חל-אביב

מוכרח להסכים לכל השגה או ניסוח של גולדמן, כדי ליהנות מקוריות מחשבתו, יושרה האינטלקטורי אלי ואומץ לבו בהתמודדות עם בעיות מורכבות ועדינות.

מוסדות המדינה והתנועה הציונית לא אצו לציון כראוי את יום-ההולדת הנכבד של בעל-היובל רם התארים ועתיר הזכויות וההישגים. על יום-הולדתו ה-85 של ד"ר גולדמן נתבשר הציבור הישראלי לראשונה מאמסטרדאם. סוכנויות המודיעין מסרו על סעודה חגיגית שנערכה שם בתחילת יולי, במלון "הילטון", מטעם הקונגרס היהודי העולמי. נואם ראשי באותה סעודה היה הקאנצלר הגרמני הלמוט שמיידט, שהקדיש עיקר דבריו לחלקו של גולדמן בהשגת הסכמי השילוי-מים בין גרמניה-המערבית והנציגות היהודית.

על-פי בקשתו של הקאנצלר, גם שגריר בון בישראל, ד"ר קלאוס שיץ, כיבד בנוכחותו את המעמד. כן נמסר על השתתפותו של פיליפ קלוצניק, נשיא הקונגרס היהודי העולמי אחרי גולדמן (קלוצניק התפטר מתפקיד זה כאשר מונה לשר בממשלתו של ג'ימי קארטר). כפי שנמסר בעיתוני ישראל, "זכה" יום-הולדתו ה-85 של גולדמן ל"קיתונות של ביקורת נישבת הנהלת הסוכנות היהודית בירושלים". בסעודה האמורה השמיע גולדמן דברים ברוח מאמרו הנרחב, שהופיע בעיתון הגרמני החשוב "די צייט", שעיקרי דבריו פורסמו בעיתונות הישראלית והמאמר כולו, בקיצורים מסויימים, הובא ב"הארץ" (מה-15 ביולי) תחת הכותרת "חזות קשה לישראל".

מלבד רשמיו מן המתרחש בישראל, בבקרו בה באחרונה במאי ש.ז. — דברים שסוכנויות הידיעות מביאות מישראל מדי יום ביומו — ספק אם אפשר למצוא בהשקפתו של גולדמן על בעיות הציונות והעם היהודי משהו שטרם השמיע במאמריו ואף בספר זכרוניתו הנ"ל. כמוכן, ככל שקברניטי התנועה הציונית ומנווטי המדיניות הישראלית מתרחקים יותר מדרך-המלך ההיסטורית של תנועת התחייה היהודית.

יצחק רבין הוא האיש

השלום של אל-סאדאת, שאף הודה בכך ונתן לזה פומבי.

יצחק רבין הוא האיש שהיה מוכן לכל פיתרון של הבעיה הפלסטינית (ולא התעלם ממנה, כמו גולדה) שלא תסכן את קיומה של מדינת ישראל, כמו מדינה פלסטינית אשפית, מליטנטית ופרוי-סובייטית.

הקורא אלכס מסיס, היושב בניו-יורק, הכתיר את יצחק רבין כרמטק"ל חורבנה של מדינת ישראל ("פרום העולם הזה" 2236). ברצוני להשלים את התמונה אותה שטח לפנינו מסיס.

יצחק רבין הוא האיש אשר החל בחתימת הסכמי-הביניים וביצע אותם (למרות התנגדותם של משה דיין ושימעון פרס), ובכך פתח את הדרך ליוזמת